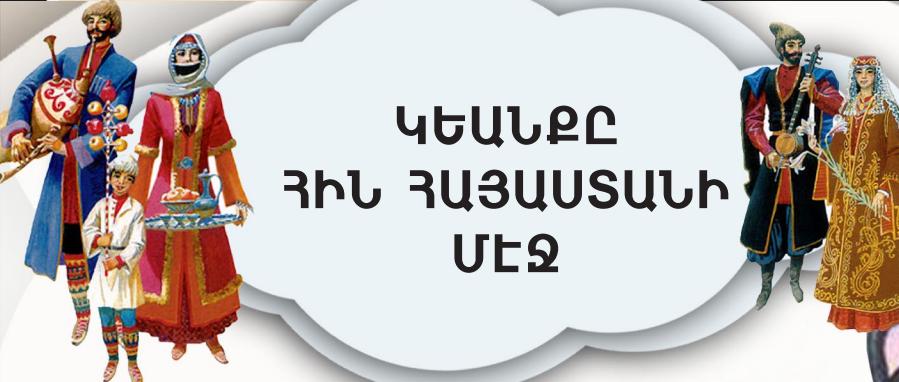

ԿԵՎԱՔԸ ՀԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԵԶ

Հայկական բարձրաւանդակը, շատ հին դարերուն, եղած է քաղաքակրթութեան մը կեդրոնը. սուբարիները, խարրի-Միտանիները, ուրատացիները եղած են ժամանակի ամենեն քաղաքակրթուած ժողովուրդները:

Այս ժողովուրդներու ձուլումեն յառաջ եկած են հայերը: Անոնք աւելի զարգացուցին իրենց նախնիքներու քաղաքակրթութիւնը, հին Հայաստանի ամենեն գլխաւոր զբաղումները եղած են երկրագործութիւնը, անասնապահութիւնը, ճարտարարուեստն ու վաճառականութիւնը:

Հայերը ունեցած են զարգացած արհեստներ, ոսկերչութիւն, զինագործութիւն, որմնադրութիւն: Ամբողջ աշխարհի մէջ, յայտնի էր հայոց պատրաստած ծիրանի ներկը, որ կը պատրաստէին, Որդան կարմիրն, այս ներկը կը գործածէին թագաւորները:

Հայերը, հին դարերուն, շինած են մեծ ու բազմաթիւ քաղաքներ: Արտաշատը, Տիգրանակերտն ու Վաղարշապատը, ժամանակին ամենեն գեղեցիկ քաղաքներն էին: Մեր պապերը ունեին պալատներ, մեհեաններ, զարդարուած սքանչելի արձաններով:

Ընտանիքը

Հին Հայաստանի մէջ ընտանիքը յատուկ տեղ ուներ, ընտանիքի անդամները իրարու կապուած էին փոխադարձ յարգանքով եւ սիրով: Հայրը պետն էր իր ընտանիքին, անոր հոգատարը եւ պաշտպանը: Մայրը կը խնամէր իր զաւակները, եւ կը հսկէր ընտանիքին ներքին կեանքին:

Հին հայերը հարսանեկան յատուկ սովորութիւններ ունեին:

Հարսը փեսային տունը բերելու ատեն, ընտանիքին մեծը վառուած օճախն խանծող մը կ'առներ եւ կը յանձններ նորահարսին: Հարսը այս խանծողով պիտի վառեր իր նոր օճախը: Հարսին եւ փեսային վրայ կը թափէին դրամ եւ հացահատիկ, իսկ երբ ամուսնացողը նախարար էր կամ թագաւոր, անոր վրայ ոսկի եւ արծաթ կը թափէին: Հարսը իր նոր տունը չմտած, անոր ոտքերուն առջեւ կենդանիներ կը մորթէին, որպեսզի այդ արիւնին մէջ խեղդուին չարերն ու դեւերը:

Մայրը իր զաւկին կը սորվեցներ սուտ չխօսիլ, հաւատարիմ մնալ հայրենիքին ու թագաւորին, ծառայել ժողովուրդին եւ օգտակար գործեր կատարել:

Թիւը Պատրաստե՞՛՛ Ռիթ Կաղեցն-Տիբոհեցն
Նկարազարդե՞՛՛ Ռաֆահ Քէօհօւեսն

ԱՌԻԾԸ,

ԱՇՈՒԵՍՆ ՈՒ ԱՐՁԸ

Վարդան Այգեկյի

Առիտը հիւանդացաւ եւ բոլոր կենդանիները անոր տեսութեան գացին, միայն աղուեսը ուշացաւ: Օգտուելով առիթեն, արջը չարխասուեց աղուեսին մասին, սակայն աղուեսը դրան մուտքեն կը լսէր ամեն ինչ: Երբ արջը աւարտ է ց իր բամբասանքը, աղուեսը իբրեւ թէ հետալով ներս մտաւ եւ ինկաւ առիթին առցեւ: Առիտը ըսաւ աղուեսին.

- Ժամանակին չեկար գարշելի, ըսէ ինծի, ինչո՞ւ ուշացար:

Աղուեսը պատասխանեց.

- Մի՛ բարկանար բարի թագաւոր, կ' երդում քու գլխուդ վրայ, որ քու առողջութեանդ համար ուշացայ: Այցելեցի բազմաթիւ բժշկապետներու, չարչարուեցայ մինչեւ որ գտայ դեղը, որ քեզ կրնայ բժշկել:

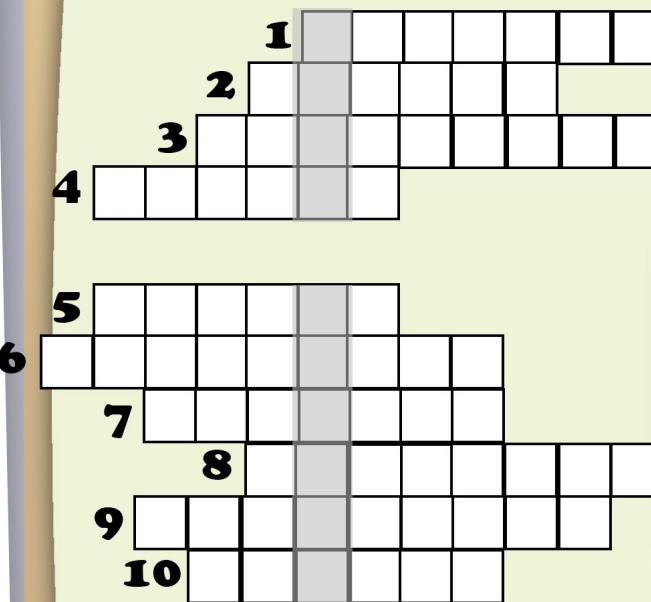
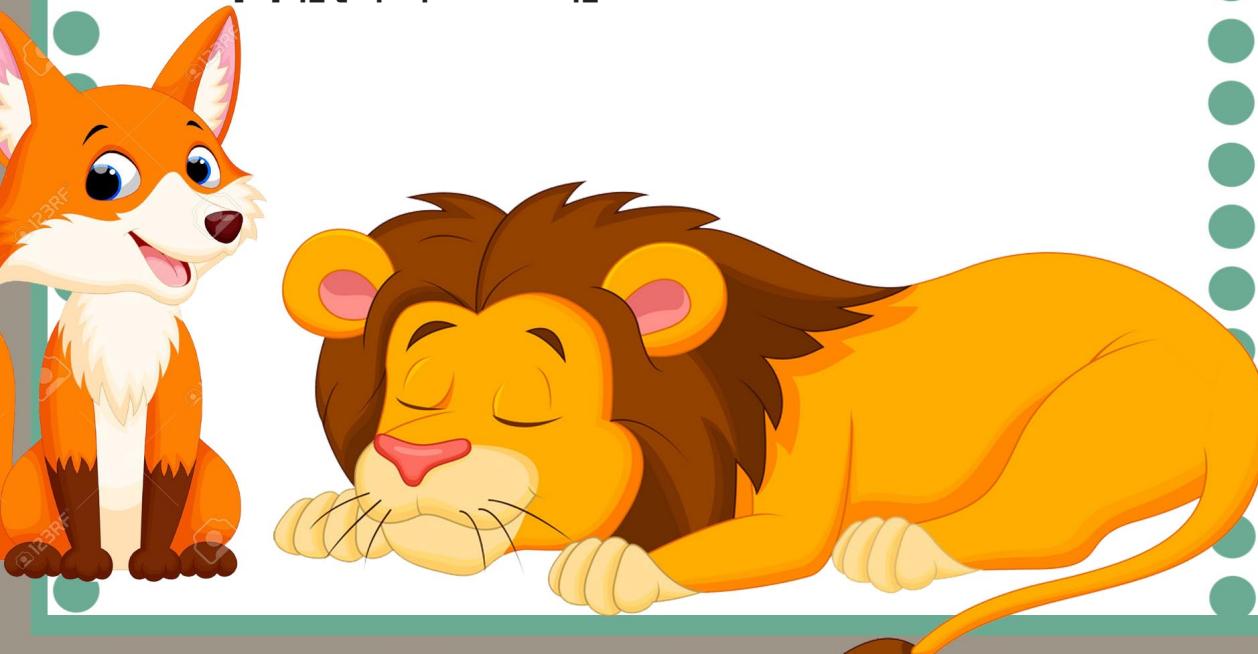
Առիտը ըսաւ.

- Բարի եկար իմաստուն կենդանի, ի՞նչ է այդ դեղը:

- Ճատ օգտակար եւ դիւրին է: Բժշկապետները ըսին, թէ ողջ արջին մորթը պէտք է հանել եւ տաք-տաք դնել վրան, եւ իսկոյն բոլոր ցաւերդ կը բուժուին:

Առիտը իրամայեց բռնել արջը եւ մորթազերծ ընել: Արջը ցաւեն սկսաւ վայել ու գոռալ: Աղուեսը մօտենալով անոր, ըսաւ.

- Այո՛, այս բոլորը քեզի համար եւ բոլոր անոնց, որոնք արքունիք մտնելով կը չարախասեն մեկը:

Պահուած մաղթանը

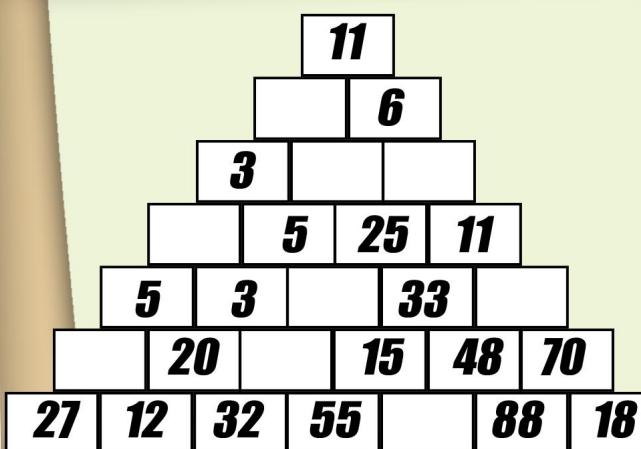
Խաչբառը ամբողջացուցե՛ք հետեւելով բացատրութիւններուն, ապա գտեք մաղթանը, որ կը բաղկանայ երկու բառէ եւ որ տառերը կը գտնուին սեւով նշուած քառակուսիներուն մեջ:

- 1.- Սրտակից, մտերիմ
- 2.- Մետաղէ գործիք, որ կը հնչեցնեն
- 3.- Զարդարանք
- 4.- Իրիկուան ճաշ
- 5.- Ճերմակ
- 6.- Զինեւ շինուած մարդու արձան
- 7.- Կաղանի ծառ
- 8.- Սիրամարգի եւ հաւի միջեւ հաւագգի մը
- 9.- Խնճոյք, ուտել խմել
- 10.- Նուեր

ՔԻՉ ՄԸ ՃՊԻՏ

Կրնա՞ք Ամբողջացնել Բուրգը:

Փորձեցե՛ք ամբողջացնել վարի քառակուսիները: Իւրաքանչիւր քառակուսիի թիւը կը ներկայացնել իրմէ վար գտնուող երկու քառակուսիներու թիւերուն տարբերութիւնը:

Ուսուցուիին- Կարեն, քանի՞ է 8-ին կեսը:

Կարեն- Վերեն վա՞ր, թէ՞ մէշտեղէն:

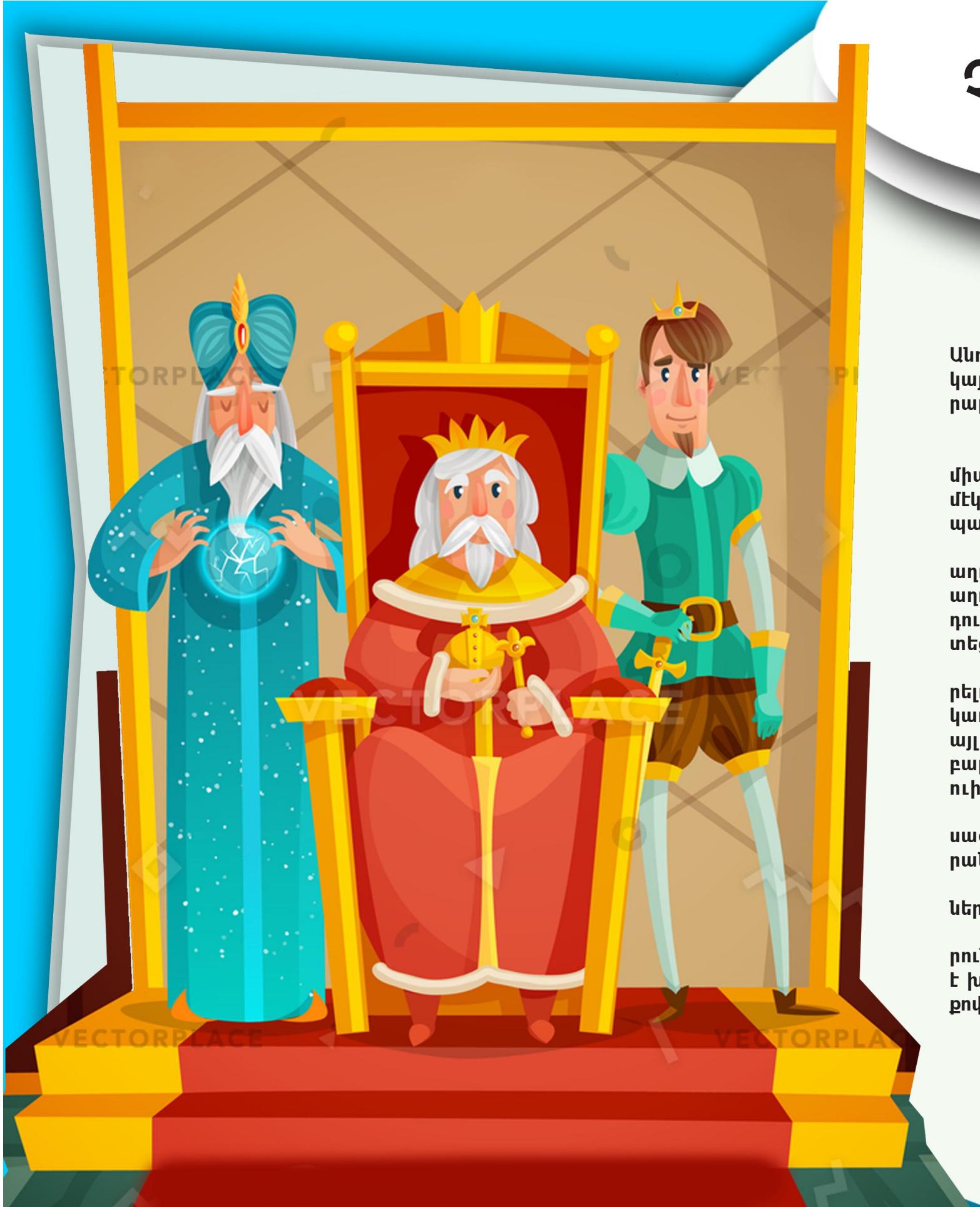
Ուսուցուիին- Ի՞նչ ըսել կ' ուզես:

Կարեն- Եթէ վերեն վար կիսենք, պատասխան՝ 3 է, իսկ եթէ մէշտեղէն կիսենք, պատասխան՝ 0 է:

Հայրը- Պարտականութեանդ նիշը ստացա՞ր տղաս:

Տղան- Այո՛, հայրի՛կ, բայց կը ցակմ որ ճիշդ չես լուծած:

ՉԱՐԻՔԻ ԾՐՁԱՆԱԿԸ

Ժամանակին թագաւոր մը կար, որ շատ անգութ ու անարդար էր: Անոր հպատակները կը փափաքէին զիսք գահընկեց ըսել կամ կը ցանկային իր մահը: Օր մը թագաւորը, զարմացնելով բոլորը, կը յայտարարէ, թէ որոշած է նոր էջ մը բանալ, ըսելով.

-Այլեւս ո՛չ անարդարութիւն, ո՛չ ալ խատութիւն:

Թագաւորը կը յարգէ իր խօսքը եւ կը վերածուի մեղմ ու արդար միապետի մը: Այս փոփոխութենեն ամիսներ ետք իր նախարարներէն մէկը բաւարար համարձակութիւն կ'ունենայ հարցնելու փոփոխութեան պատճառը: Թագաւորը կը պատասխանէ.

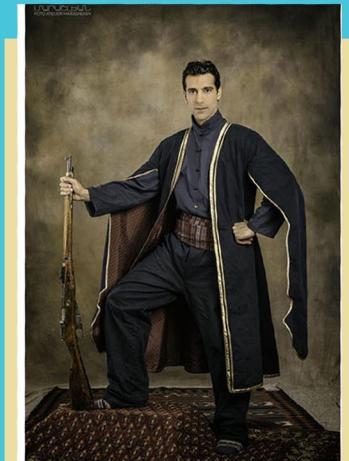
-Օր մը, երբ ծի նստած անտառէն կ'անցնեի, տեսայ շուն մը, որ աղուես մը կը հալածէր: Աղուեսը փախաւ, սակայն շունը յաջողեցաւ աղուեսին ոտքը խածնել: Յետոյ զիտ զացի եւ տեսայ նոյն շունը, որ մարդու մը դեմք կանգնած կը հաշէր: Այդ վայրկեանին մարդք քար մը նետեց շունին վրայ ու կոտրեց անոր ոտքը:

-Մարդք շատ չէր հեռացած, երբ ծի մը կից զարկաւ մարդուն՝ փըշրելով անոր ծունկին ոսկորը: Զին սկսաւ վազել, բայց փոսի մը մէջ ինկաւ եւ ոտքը կոտրեց: Այս բոլորը տեսնելով, մտածեցի թէ ամեն չարիքի այլ չարիք մը կը յաջորդէ: Եթէ ես շարունակեմ չարութիւնս, վստահաբար ինծի եւս չարիք պիտի հասնի, այդ պատճառով որոշեցի փոխութիլ:

Նախարարը կը հեռանայ համոզուած ըլլալով, թէ ժամանակը հասած է այս «տկար» թագաւորը գահընկեց ընելու եւ անոր զահին տիրանալու:

Այս մտածումներուն մէջ խորացած, չի տեսներ առջեւի աստիճանները եւ իյնալով վիզը կը կոտրէ:

Այս պատմութիւնը ցոյց կու տայ, թէ չար գործերուն եւ մտածումներուն իսկապէս կը յաջորդէն նոր չարիքներ, հետեւաբար նախընտրելի է խուսափիլ չարիքի շրջանակէն եւ չարութեան փոխադարձել բարիքով:

1

Նախարարներու զաւակները կը կրթուիին ուրիշ նախարարութեան մը տան մեջ, որպէսզի չարքաշ մեծնային եւ վարժուիին ծարաւի, անօթութեան եւ բացօթեայ գիշերելու.

Կը սորվէին ծի հեծնել, անդունդներու վրային ցատկել, վտանգներ դիմագրաւել:

Նախարարին աղջիկը ուրիշ նախարարութեան մը տիկնոց քով կը վարժուիր ընտանեկան գործերը, կը սորվէր կերակուր եփել, կարել, փոքրիկներ խնամել:

Նախարարները

Մեր Երկրին մեջ կային զանազան նախարարներ, ասոնք ունեին ամրոցներ, դղեակներ, կալուածներ եւ բանակ:

Երբ հայրենիքը վտանգի մեջ ըլլար, նախարարները, իրենց գունդերով կը միանային թագաւորական բանակին, իսկ խաղաղութեան ատեն, իրենց ամրոցներուն մեջ ճոխ կեանք կը վարէին, որսի կ'երթային, խնճոյքներ կը սարքէին:

Թագաւորը

Թագաւորը տերն էր Երկրին եւ բացարձակ իշխանութիւն ուներ, բայց յաճախ, Երբ հայրենիքը վտանգի մեջ ըլլար, կը խորհրդակցէր նախարարներուն հետ: Ասիկա կը կոչուիր Աւագանիներու ժողով:

Թագաւորին պալատին մեջ ճոխ էր կեանքը: Թագաւորը մեծ հանդէսներ, խնճոյքներ կը սարքէր: Այդ խնճոյքներուն անպակաս կ'ըլլար Երաժշտութիւնն ու պարը: Գողթան Երգչները կ'երգէին իին քաջերու մասին:

Բանակը

Յին հայկական բանակը բաժնուած էր գունդերու եւ վաշտերու, որոնք ունեին իրենց մասնաւոր դրօշներն ու նշանները, ինչպէս նաև իրենց յատուկ օրէնքներն ու գէնքերը՝ վահան, սուր, թուր, նիզակ, աղեղ, նետ ու դաշոյն, հեծելազօրքը ուներ զրահ: Յայկական այրուձին, թեթեւ ծիաւորները արագաշարժ էին, կ'անցնէին թշնամիի սահմաններէն ներս, կը քանդէին անոնց հաղորդակցութեան միջոցները:

Յայկական բանակի ընդհանուր հրամանատարը սպարապետն էր:

